

Kalle

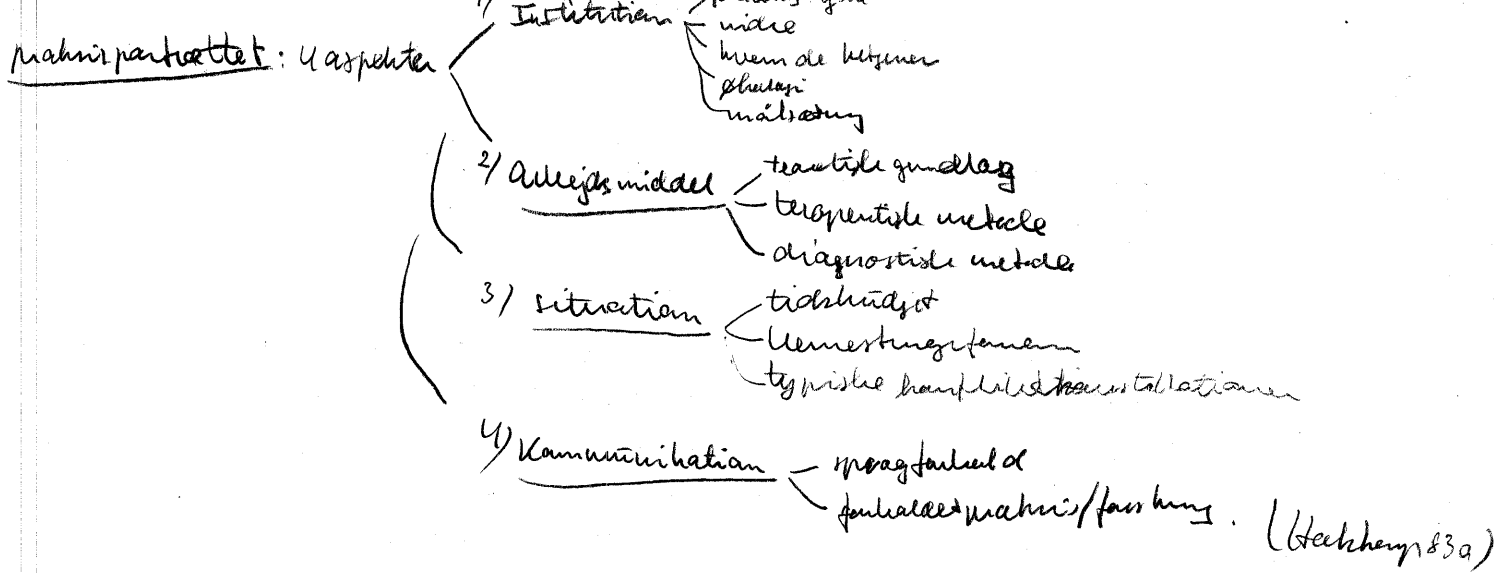
SUBJEKTIVITETEN MELLEML TEORI OG PRAKSIS.

- et debatoplæg om problemer i subjekt-orienteret samfundsvidenskabelig praksis og forskning.

	<u>En slags forord</u>	s.1
	1. <u>Udgangsproblem: vores egen praksis - og dennes manglende "fælles tredje"</u>	s.2
s. x	2. <u>Teori-praksis forholdet</u>	s.4
	3. <u>Et paradigme-standpunkt</u>	s.8
	4. <u>Det subjektorienterede samfundsvidenskabelige paradigme</u>	s.10
	-Sève s.12; - Leontjew s.13; - Sève, Leontjew og deres "omvæltning" s.15; - er "omvæltningen" nu tilendebragt s.18; - et foreløbigt semikolon s.20	
s. x	5. <u>Bevægelsen fra paradignet til praksis</u>	s.21
	- paradigme og Kooperation s.21; - Kooperation og praksis s.23	
	<u>Litteraturliste</u>	s.26

SYNOPSIS I SOCIALPSYKOLOGI
VEJLEDER SVEN MØRCH
KUA JANUAR 1985

KALLE BIRCK-MADSEN 020753-
JENS-PETER POULSEN 031257-

EN SLAGS FORORD:

Det følgende skrift er et udkast til et oplæg, der skal holdes februar 1985 på et seminar - det andet i rækken - for Kritisk Psykologi, der arrangeres af studerende ved psykologistudiet/KUA. Det er selvfølgelig også et eksamensoplæg til socialpsykologi. Men vi må indrømme, at vi ikke helt har kunnet bygge bro mellem de to målgrupper, der så kommer på tale.

Men da vi er trætte af at skrive projekter blot til vurdering af "eksterne" instanser og for vores egne navlers videreudviklings skyld, har vi altså valgt at lade seminariets målgruppe være vores perspektiv, og her ud fra tilpasse skriftet til eksamenssituationen - hvor vi selvfølgelig håber, at en debat om det muliggør en sidste omskrivning, hvor de involverede problemfelter kan markeres tydeligere.

Problemet i skriftet er de nuværende kooperationsproblemer, der træder frem i forbindelse med aktual-empirisk forskning og praksis indenfor den Kritisk Psykologi - og mere bredt: indenfor en "videnskabelig socialistisk" tilgang til den samfundsmæssige og individuelle reproduktionsproces - som vi finder peger tilbage til et "hul" i det tilgrundliggende paradigme - eller et lidet påagtet fundamentalt aspekt - som vi finder må oparbejdes gennem historisk empirisk arbejde, hvis ikke den nuværende psykologisk aktual-empiriske forskning og praksis skal løbe af sporet. Og gøre den Kritiske Psykologi til blot en ny - konkurrerende - variant af subjektivistiske - og dermed også objektivistiske - psykologiske teoridannelser.

individer, der bestemmer verden.
psykologisk, og dermed verdensanskuelse, hvilket betyder at u verden ud fra sig selv - fremmed man selv stiller sig selv for verden, u verden, selv den verdensanskuelse => objektive
Objektive er at u verden som bestemt, men i u man også sig selv bestemt u verden, fremmed den subjektive u verden.

1. UDGANGSPROBLEM: VORES EGEN PRAKSIS - OG DENNES MANGLENDE "FELLES TREDJE".

I vores egen lille hjemlige studentergruppe - ca. 30 - 40 personer - af et Kritisk Psykologisk Forum har vi i et par år nu arbejdet sammen omkring at udvikle greb om konkret praksis funderet på anvendelsen af kritisk psykologisk (KP) teori og metode. Det har især været det socialt-kliniske (/terapeutiske) praksisfelt, der har været under luppen. Og hvor det her specielt har drejet sig om, hvordan et subjectorienteret standpunkt bemestres - eller sættes igennem - konkret.

Vores udgangspunkt har dels været KP's teoretiske og metodiske ansatser til en teori om psykiske forstyrrelser, og om disses overvindelse pba. almene bestemmelser omkring menneskelig udvikling og udviklings-evne; dels en oparbejdet kritik af traditionelle terapiformer, hvor vores hovedkritik er, at de lægger sig i forlængelse af problemerne i stedet for at overskride dem. Og endvidere har de fleste af os større eller mindre erfaring med klinisk arbejde - fra praktikken, fra bevægelsessammenhænge eller fra "privat"-praksis.

Det har imidlertid været næsten umuligt at forholde os til vores eget teoriudviklingsarbejde. Og når vi nu kigger tilbage, så må vi konstatere, at vi har svinget planløst fra problemdimension til problemdimension uden nærmere overvejelser omkring deres indre forbindelse og status i forhold til hinanden. Vores arbejde har i denne forstand været modepræget, hvorfor vi i dag som samlet gruppe ikke står med en fælles erkendelse/problembestemmelse af, hvad terapi^x egentlig er for en størrelse. Vejen fra teori til praksis synes stadig at være et uklart problem for os.

Men vi står her overfor alle med en række personlige meninger, der mere eller mindre uformidlet mod- eller medstilles hinanden. Uformidlet fordi det er som om, at meningernes "oprindelse" i og relation til et fælles tredje problem konstant tabes af syne til fordel for en meningstilkendegivelse af, at der på den ene side trods alt er noget, som vi er fælles om, men hvor der på den anden side er nogle områder, hvor vi må konstatere at vi mener noget forskelligt. Hvad vore meninger er meninger om, er stadig vores uformidlede tredje. Så tandler, som vores praksis ovenfor er beskrevet, er den dog ikke endt op med at blive. Vi fik et skub fremad, da vi inddrog "praksisportrættet" (Holzkamp 83a), som var et problemkatalog over de dimen-

De modificerede former, udviklingsformer; der ikke kan opdeles i sig selv

1. Mindeform

F. Hanc: Tesen: den undertrykkelse, der ikke kan arbejde med yde trang, må alleude med de deltagelses samtykke = ikke frivillig.
 Både after og gennemsnit. Det der skal udføres er dobbelt: afklaring af egen (ikke) undertrykkelse, og med PIT er det udfarelsen af de samfundsmæssige ansøgninger, indenfor hvilke denne "frivillig-indvirkning" produceres og hvor frihed opleves som fuld. Dette er ikke en almen livst problemstilling.

Ute: gennemsnit, mindre tesen er mere bearbejdet. For selvstændig inden undertrykkelse med og via de mindst-beredte, der frivilligt

Hovedmål: personlige og en samfundsmæssig udviklingskompetence. Hvilket PIT, der vil analysere forholdet

retning: udfarelse af reproduktion af klasse-ambivalens

2. Ideologi forskning

PIT: afgrænser sig fra ideologi som noget bevidsthedsnært: "modvæntig fabel bevidsthed" (Freud/Lukacs) eller "klassebevidsthed" (DDR, f.eks.) og ϵ : færdighed i det. Til grund herfor ligger psykologiske og klasse-reduktionisme. Disse må der bygges med, og ideologi opfattes som samfundsmæssig søgende for oven. Står som den første ideologiske mod (PS 60). Ideologi som modifikation af "klassens samlede bevidsthed".

Grundbegreb
 PIT: som frivillig mangler
 sproget kompleks, og analytiske bestemmelser af kompetence/uhomkompetence
 standardforhold (AS 60, 9-10)

PIT-UTE: faldes: ideologi er noget begrænsende overfor subjektiviteten - ikke en gang

3. Fascisme forskning

På den ene side Ute: afgrænser sig for tesen om "fascismen i et (Reich po): individuel fejlsituation" \rightarrow færdighed og ka. tesen om "organisatoriske" (PIT): måske på neden, kompetence.
Ute selv: Fascisme er en splidning af kapitalismen, hvor individer aflygner gennem den fascistiske ideologi - løses ved en genopretning af egne intellektuelle over for andre. Den psykologiske perspektiv er fascisme, som retlige af eget ansvar til fulde for pladning for en ide. Løsning: at vinde flere og flere for societeten, der ikke betragtes og hjælpe med at skabe dem så individuel aflygner ikke skuffet som "skullede det sig". Ja - men hvor er stærkere? Retlige, det erinde retlige. Ideologi er her fascisme, som individuel indvirkning til sine bevidstheds - forbundet over den institutionelle og anale materielle bevidstheds - hvor i dets bevidsthed. Altså: ideologi er ikke alment livst, livst og et bevidstheds fascisme og kompetence er en den "vistige ide" (Ute 81, 5) \rightarrow Ute er bevidst af hvert - ikke ans - lyt en udvikling af kapital "fascisme", og an - veret manipulation (PS 60, 7-8)

På den anden side PIT's
 fascisme forskning: afgrænser sig for "agentkonstruktion" og "selvstændig-sproget bearbejdning".
 Sprogbehandling: agentkonstruktion er fascisme som ulig for den selv intention for modvæntig (AS 60, 14) som "åben tesen" \rightarrow En retning fra fascisme fascisme til klassens intention (retning); selvstændig intention er den fascisme stad som selvstændig, og den sam ikke bevidst. Herved stages anvendt et direkte ulig forhold mellem kapitalisme og stad.

Teser er ses som ulig for psykologiske og klasse reduktionisme (Lys PIT), hvor ideologi hvor ses som noget "rationelt" eller noget "manipulativt" (AS 60, 57); hvor ideologi ikke ses hvordan til retlige materielle indvirkning for klarer. I PIT ses ideologi som ideel samfundsmæssig søgende for oven, hvor fascisme ideologi / stat ses en særlig organisering af det samfundsmæssige liv. Det ideologiske retlige, og alt indrammes - to statistisk i maj. Det den konstruktion af oplevelses verden. Fler over for med et koncept om samfundsmæssig søgende for veden i et anti-ideologisk perspektiv

Det er intention, og det er ideologisk retlige af den intention og intention.

4. Autonomi forskning

Ute/Halkamp/Dieren: at begynde sin psykologiske teori videnskabeligt
 Kritik: nye indhold i samme former. Målet læges til teorien

5. Heropi forskning

Andre/KA: \rightarrow ikke selv \rightarrow målet lægges i processen. De er de problema, der konstrueres sammen processen, men en ikke kan alle / non-anvendelse.

6. Pedagogik

Wachsmann og Børneopdragelse: analyser forholdet mellem identifikation af selv forhold og instrumental forhold, men mangler bestemmelser af hvor den den frivillig. Retningslinier, der derfor hvor ad af det er hvor til den uanset: at et det fælder, ikke at til flere egne modtager er. Ikke uanset - men uanset til måske vil de høde for sam værnen.

sioner, som enhver konkret erhvervspraksis er indbundet i og virkeliggøres igennem. Ved at undersøge disse dimensioner konkret skulle det været muligt på lang sigt på almengjort og sammenlignelig måde, at oparbejde en større forståelse af praksisopgaven. Men i forlængelse heraf har der udskilt sig to terapi-"tendenser", der med stadig større kraft stiller sig overfor hinanden. Det er to tendenser, ^{skal have det frem uden at blive overdrejet generaliseret} som vi mener kan beskrives som følgende:

En tendens der sætter oparbejdning/konkretisering af KP's almene bestemmelser om psykiske forstyrrelser i centrum. Det drejer sig her om, hvorledes og hvordan der i forhold til et "psykisk" enkelttilfælde kan oparbejdes en konkret handlevejledende problembestemmelse. "Praksisportrættet" er her en nødvendig supplerende analytisk tilgang, da denne problembestemmelse må virkeliggøres under konkrete (hæmmende og fremmende) arbejdsbetingelser for psykologen/terapeuten.

På den anden side en terapitendens, der sætter problemet om en bestemmelse af terapi som særlig form for samfundsmæssig praksis i centrum. Det drejer sig her om, hvordan det gøres muligt bevidst at reflektere den terapeutiske proces i lyset af de terapeutiske rammer. Overfor "praksisportrættet" sættes som nødvendig (om)vej den historiske analyse af praksisformens udvikling og sammenhæng med andre samfundsmæssige praksisformer. *især kooperativiteten*

Umiddelbart kunne det se ud som om, at de to tendenser indholdsmæssigt blot forholder sig supplerende til hinanden; men sagen er, at den anden tendens hævder, at den første tendens havner i en "påvirkningsstrategi" - og bliver selv kritiseret af den første for at være nærmest "uforstandig" for psykologisk arbejde, idet de samfundsmæssige forhold allerede er iboende de almene bestemmelser for menneskelig samfundsmæssig udvikling, og inddragelsen af "praksisportrættet" klarer resten i relation til de konkrete betingelser.

Vi skal ikke her uddybe disse to standpunkter. Blot har vi villet markere den nærmest gordiske knude, som vi mener vi har været indfanget i. Vi vil endda skærpe dette perspektiv på vores fælles praksis ved at hævde, at ovennævnte to standpunkter - i modificeret form - træder frem i ligeså uformidlet form inden for alle (?) de praksisfelter, hvorunder den KP søges udmøntet mht praktisk/aktuel-empirisk arbejde. Moa: at vi står - og har stået - med et specialtilfælde af et mere generelt/alment problem. Og det følgende er et forsøg på at åbne op for dette problem, således at vi igen kan komme

påvirkningsstrategi
kooperativitet
luges
essentielle i
terapi

videre sammen bevidst reflekteret. Ingen grøft graves uden grund, men heller ingen grøft dækker sig selv til igen, før den ved hvor den skal gøre af vandet!

Endvidere kan det ikke være rigtigt, at vi efter års arbejde også må konstatere, at flere kammerater er begyndt at tvivle på, om det overhovedet er muligt at oparbejde en Kritisk Psykologisk (individual-)terapi, fordi kooperationsmulighederne ses at være for snævre/fraværende. Dette har sin pendant i en problemstilling, som vores inddragelse af kliniske psykologer i vores arbejde har "beriget" os med: at de føler sig tvunget til arbejdsmæssigt at skelne mellem, at arbejde ud fra en KP problembestemmelse i forhold til nogle arbejdsopgaver, og i forhold til andre at arbejde ud fra problembestemmelser opstillet af andre: den systemsatte problembestemmelse. I forhold til enhver praksis må det her overfor gælde, at den kan sættes på et videnskabeligt begreb. Om der skal arbejdes indenfor et bestemt praksisfelt er der imod et politisk spørgsmål - ligesom det må afhænge af en politisk prioritering, hvilke praksisfelter, der for nærværende må oparbejdes teoretisk.

I første omgang træder vores problem frem som et teori-praksis problem. Og vi undersøger derfor først, hvordan dette problemfelt er blevet grebet og udfoldet indenfor den Kritiske Psykologi.

Σ^o

teoretiske
problemer altid,
men vi ryger
vandede og ad
skille

2. TEORI - PRAKSIS FORHOLDET.

Det nuværende teori-praksis problem er langt fra udelukkende et aktuelt tematiseret problem.

Det dukker første gang op i 1973~~a~~ hvor det bliver klart at ideologikritik af den borgerlige psykologi ikke er et tilstrækkeligt grundlag for "ny forskning" og for "psykologisk erhvervsvirksomhed" (Holzkamp 73, s.13). Der kræves et positivt formuleret eget videnskabeligt standpunkt, hvorud fra at den empirisk forefundne virkelighed kan gribes ud selve "kritikkens" standpunkt. Og i de følgende år er det derfor også den teoretisk-kooperative udfoldelse af dette positive standpunkt, der står i centrum.

I 1977 dukker teori-praksis forholdet op i en ny "global" kvalitet. i forbindelse med afholdelsen af den 1. internationale KP kongres. Den katagorielle oparbejdning af eget standpunkt vurderes nu som tilstrækkelig udfoldet i positiv forstand, og at en videreudvikling af det nødvendiggør en tyngdepunktsforskydning mod fagpolitisk erhvervsarbejde (Holzkamp 78b, s.15). Det forudses at dette selvfølge-

lig vil volde nogle problemer, da den teoretisk funderede praksis i sit udgangspunkt er tilbagestående (jvf Dreier 79a, s.17).

På selve kongressen kom der et bud på problemet fra F.Haug, som fremsetter den påstand, at de historisk udledte/begrundede bestemmelser omkring de alment-menneskelige udviklingspotentialer må anvendes som målestok for praksis (F.Haug ^{AS 19, "Entwicklung der Arbeit"} 77a, s.11), idet de udtrykker et begreb om det "menneskeværdige", hvilket muliggør udøvelsen af "en bestemt kritik i modsætning til fx. moralske protester holdt i almene vendinger, som man kunne fremsætte ud fra en diffus human indstilling" (s.121). Det er dog samtidig nødvendig at udvikle en analyse af den samfundsmæssigt mulige udvikling i dag for den enkelte, idet det er her indenfor at teorien skal anvendes til at styrke individernes subjekt-aktive side. Der kræves derfor et "nøjagtigt kendskab til samfundets udviklingsstade" som "forudsætning" for en "oversættelse af almene bestemmelser om menneskelig praksis til mulig (konkret praksis)" (s.121. Vores fremhævelse). Mac: det drejer sig om et psykologisk teoriformidlingsproblem i relation til konkrete samfundsmæssige forhold. *Det, der generaliseres her, er først og fremmest mellem samf. og individets forhold.*

I forhold til en bestemt praksis bliver denne bestemmelse af teori-praksis forholdet imidlertid utilstrækkelig, da empirisk subjectivitet så kun kan bestemmes som ubestemte fremtrædelser af almene grundforhold.

Denne "utilstrækkelighed" tages imidlertid ikke bevidst^{of} kooperativ forstand. Og det bliver problemer i udforskningen/bemestringen af forskellige praksisfelter, som rejser teori-praksis forholdet på ny i relation til de problemer, som det praktiske teoriudviklingsarbejde her rejser.

Indenfor analysen af arbejdets historiske udvikling og dets konkrete indvirkning på udfoldelsen af det menneskelige individs personlighedsmæssige udvikling - "Projekt Automation und Qualifikation" (PAQ, AS 19, 43, 55 og 67)-videreføres vægtningen af F.Haug's focus på en konkret bestemmelse af de samfundsmæssige forhold. Den Kritiske Psykologis udledte alment-menneskelige bestemmelser fikseres her stadig i deres egenskab af "specifikt menneskelige udviklingsmuligheder" (AS 19, s.17). Men hvorvidt og i hvilken grad disse også virkeliggøres - samt hvordan denne virkeliggørelse kan styrkes gennem bevidst formidlede indgreb - må udforskes gennem analyse af den samfundshistoriske udviklingsproces, hvor det hos PAQ er arbejdets udvikling som en udviklingsbevægelse, der søges oparbejdet katagorielt gennem

Det er en udforskning af udviklingen mellem social samfundsmæssig og psykologisk udvikling af det menneske

historisk empirisk arbejde. Der gås mao. ind på den historie som objectet for undersøgelsen selv gennemløber - dvs objektets praksisform - og den katagorielle bestemmelse af denne er den teoretiske forforståelse for studiet af den konkrete genstand/praksis. Her igen nem muliggøres et videnskabeligt greb om "realitetens selvbevægelse" (F.Haug 81, s.19), og den subjekt-aktive side kan netop styrkes gennem indgreb i forhold til de konkret eksisterende modsigelser. Problemet der rejser sig her i forhold til en bestemmelse af den empiriske nutid er, at det må dreje sig om at finde det nye heri - i stedet for blot at be- eller afkræfte hypoteser - men når man "står overfor nogle kendsgerninger, som man enten opfatter med de allerede oparbejdede teorier - .. så anlægger man et blot bekræftende blik på kendsgerningerne - , eller man danner nye teorier - så synker empirien i baggrunden"(s.36).

Knude

Vi anerkender
F. Haugs parallelitet
ved at placere
kendsgerningerne
mellem teori
og praksis!

Dette skaber i følge F.Haug en "knude", hvor der formodentlig ikke findes nogen "rene løsninger", og "der er foreløbig ikke andet at gøre end at udvikle teorierne sideløbende, ikke at blive hængende ved dem. Deraf følger en svaghed, som vi foreløbig anser for uovervindelig" (s.36). F.Haug bestemmer det dog alligevel ansatsvis til at det ud et erkendelsessynspunkt "først og fremmest er et begrebsdannelsesproblem"(s.35), når man står med en opsamlet mængde af empiriske data, der skal ordnes og systematiseres i forhold til det, at finde nye handleformer.

disse
begreber
tages fra
de "invaluerede"

I forhold til F.Haug's tidligere bestemmelse af teori-praksis forholdet, drejer det sig altså ikke længere om et ensidigt teori-for-midlingsproblem; men forholdet konciperes nu til at være et vekselvirkningsproblem, idet perspektivet er indfangningen af nye kvaliteter i og ved genstandens egen udviklingsbevægelse i perspektivet selvbestemmelsens udvikling.

Teori-praksis forholdet antager en anden problemkarakter indenfor praksisfelterne pædagogik og terapi, hvor det mere er Dreiers indfaldsvinkel om en "teoretisk funderet praksis", der står i centrum for teoriudviklingsarbejdet - og omvendt: for bevægelsen af praksis gennem teorien.

De forskellige
problemløsnings-
mekan-
ismer
ligger
opå i
de forskellige
områder
specifikke
samfundsrelevante funktioner.

Problemet drejer sig her om den taget almene karakter af den KP's bestemmelser. Dog ikke taget sig-selv, da almene bestemmelser er at betragte som "ledetråde for udforskningen" (H.Andersen m.fl. 82, s.330); men hvor det for et præcist greb er nødvendigt med en konkretisering. I centrum i dette konkretiseringsarbejde står Ute H.-Osterkamp og Klaus Holzkamp, der med deres oparbejdningsforsøg af andre teorier indenfor de udviklede kritisk-psykologiske almene bestemmelser, har leveret vigtige forudsætninger for tilgangen til praksis. U. H.-Osterkamp udvikler således ansatser til en KP-terapi-koncept (U. H.-Osterkamp 76 og 79 (opr. 78)) på basis af kritisk-psykologiske grundkategorier og gennem reinterpreterationen dels af psykoanalysen og dels af "kognitive emotionsteorier". Og K. Holzkamp udvikler ansatser til en opdragelsespraksis (K.Holzkamp 79, 83b og 83c) gennem oparbejdningen af teorier om tidlig-barnlig udvikling. På denne baggrund - eller snarere indenfor denne ramme - vurderes nu de igangværende aktual-empiriske pædagogiske/terapeutiske projekter. Ole Dreier (Dreier, o. 80) udarbejder således en større samlet kritisk vurdering af "Legasthenie-Zentrum, Berlin" (LZ), der er et veletableret projekt med stærk tilknytning til KP.

Hovedspørgsmålet i vurderingen er, hvordan LZ forholder sig til den teoretiske videreudvikling af sin indholdsmæssige forståelse af arbejdsgenstanden (s.137). Og Dreier konkluderer, at LZ underskriver og frafalder opfattelsen af teoriens almene bestemmelser, som retningslinier og perspektiver for udvikling, der selv skal videreudvikles gennem empirien (s.138); til fordel for en opfattelse af de almene bestemmelser, som konkrete målforestillinger og direkte genfindelige i virkeligheden (s.138). Konsekvensen, siger Dreier, er en manglende teoristyring af den praktiske omgang med arbejdsgenstanden, der medfører en vilkårlig praksis (s.136). LZ's svar på denne kritik er i sin essens, at nok er nogle af Dreiers kritikpunkter rigtige i kraft af, at det rent faktisk er svært at få tid til at arbejde teoretisk i hverdagen; men det er svært at gennemskue, hvordan LZ kan bruge den samlede kritik i det konkrete praktiske arbejde (LZ 80, s.141).

En "forståelsesgrøft" mellem på den ene side de kritiserede og på den anden side kritikkerne træder nu frem - og teori-praksis problemet konciperes nu på den måde, at det er den erhvervsmæssige adskillelse mellem teoretisk og praktisk arbejde, der er grundlaget for de modstillede "teoretikere" og "praktikere" (LZ 82, s.145). Dette problem

Halskamp 84a: metode.

ford	kritik
objektivitets kriterier:	genstandsaandelighed
1 - almengyldes mang	
2 - efterprøvelse	
3 - fænomenologisk	- færdhestemmelighed

Varian-
teori
psykologi

Kvantitativ
forskning:
reduktion af
subj og objek-
ter.

subjektive
forskning:
- erhelde af problemer
og erkendelses vil-
kåring

↓
det enkelte
individ en
permanent
indtagelse

- her gives der ingen
indtagelse. Det
værdierede er det enkelte,
som hver enkelt
tilkommer, og
forholdes

- derfor en kendsis
det intersubjektive
forståelsesniveau (s. 157, Finen-Universität 2)
i retning af afgrænsning
for hver enkelt omkring
betragtninger og betragtninger.
Uanset om det er subjektive eller
objektive må det gøres at fortælle
betragtningerne i almindelighed
foran - des fælles - og
her igennem gennem problem
almengyldig (= offentliggørelse)

↓
forskningsniveau er udforsker
og
for forskerens side dejer det
sig om mulighedsalmengyldig

Dette ud fra og via indbrin-
ning af typiske tilfælde. Der
for enkeltilfælde til typiske
tilfælde (= typiske gennemsnitsværdier
hvis muligt)

Ex: man kan skelne, og
enkeltilfælde på enkeltilfælde,
hvordan der kan dannes "typiske
tilfælde" som mulighetstyper.

Kritik:

→ Uden problem foran psykologisk
vilkårlig almengyldig, Halskamp
påstår at holagenerne er til selvafslut-
ning til selvafslut-
færdigheder gives mål

af numeriske handlemuligheder
kristalinsk empirisk

Ex: når man står i den og den
"situation" på er der de og
de muligheder

gribes på en teori-praksis konference, der afholdes i begyndelsen af '83 (Dreier, 0. 83) på den måde, at der må tilstræbes etableringen af sammenhænge, der muliggør kooperativt udviklingsarbejde (s.187). Samtidig gøres "forståelsesgrøften" til et problem om en manglende formåen til artikulation omkring egne erhvervspraksisbetingelser, hvorfor der udvikles et arbejdsrapport - det tidligere beskrevne "Praxis-portrait" (Holzkamp 83a) - som muliggør ophævelsen af artikulationsproblemet gennem princippet om almengørelse af enkelttilfælde.

Shed man vær
hård, så kan
dette karakteristiske
sammenhæng
som praktiseret
som hvordan
man handler
hvis man vil for
repræsentationens
Håndprækt -
innehæftning til
Klassiskamp.

Linien i "Praxis-portrait" videreføres i Holzkamps metodeskitse for subjektorienteret forskning (Holzkamp 84a, s.545-73), som problemet om 'ping-pong' mellem forskersubjektets og medforskerens (forsøgspersonens) gensidige, men biografisk udviklede mulighedsrum. Mao almengørelse subjektivt indefra på basis af den KP's almene bestemmelser om menneskelig udvikling og udviklingsevne, og herigennem samtidig konkretisering af disse almene bestemmelser.

Her står vi så idag. To koncepter repræsenteret af på den ene side F.Haug og på den anden side Holzkamp, der hver gør krav på at være et universielt greb om teori-praksis forholdet ved socialvidenskabelige genstande, tilbyder sig for udfoldelsen af det nu indre forhold mellem teoriudvikling og praksis. Begge påberåber sig samme paradigme, så for at åbne op for denne overforstilling går vi ind på paradigmet som sådan. Spørgsmålet er: hvad kan påberåbes?

3. ET PARADIGME-STANDPUNKT.

Da det altså ikke kan dreje sig om at se teorien overfor praksis, men snarere at se praksis - den historiske og den nærværende - gennem teorien, hvor teori er at opfatte som den forforståelse, som der går til praksis med, og som medbetingelser, hvordan aktuel praksis selv bevæges og bevæger sig, så bringes vi tilbage til spørgsmålet: hvad er det for altomfattende paradigmatisk teori, som vi arbejder på grundlag af.

Det paradigme, der her er tale om, er en ny forsknings- og praksis-tradition indenfor både det sociologiske og det psykologiske genstandsfelt, som er vokset ud af 60-ernes og 70-ernes antiautoritære og antikapitalistiske strømninger og bevægelser i sammenhæng med "velfærdssamfundets" stadig mere markante krisefungeren. Det er et paradigme, der i stedet for at betragte det sociologiske og psykologiske genstandsfelt som relativt uafhængige af - evt. reducerbar til

- hinanden, og derfor som analyserbar under (total) abstraktion fra hinanden, betragter de to genstandsfelter som den selvudviklende enhed, som de i praksis - både samfundsmæssigt-historisk og individuelt-historisk - i "virkeligheden" udgør. Dette paradigme vil vi globalt betegne med subjektorienteret samfundsvidenskab, hvorindenfor sociologien er videnskaben om den samfundsmæssigt-historiske proces, og psykologien er videnskaben om den individual-historiske proces. I stedet for et ydre eller et identisk forhold mellem individ og samfund, sættes her er indre forhold (jvf. Dreier 77a, s.156).

Paradigmet søges udfoldet indenfor, hvad der er blevet betegnet som "kritisk psykologi" og "kritisk samfundsvidenskab", som primært forbindes med det fagpolitiske arbejde, der er udgået fra "Frei Universität" i Vestberlin fra slutningen af 60-erne (jvf. Holzkamp 78a). I dag er det dog ikke længere et lokalt fænomen - tvært imod; ligesom den subjektorienterede samfundsvidenskab i sin egen selvforståelse ikke længere opfatter sig som blot en ny "skole", der stiller sig op som konkurrent til andre eksisterende skoler (jvf. Holzkamp 79a og 84a, s.35). Men omvendt nu gør krav på, at dens teoretiske problemer angår genstandenes videnskabelige udforskning og grundlæggelse som sådan; at det altså er grundforhold ved genstandenes praktiske bevægelse, der søges begrebet - og med den paradigmatisk karakter: på en kvalitativ ny måde - hvorfor den subjektorienterede samfundsvidenskabs bestemmelser ikke blot er dens eget interne anliggende. Men at det der imod er problemer og forhold, der stiller sig ved enhver bestemmelse af sociologiske og psykologiske sagsforhold.

I den udstrækning at et paradigme er udtryk for et kvalitativt "fremskridt" i den videnskabelige omgang med det genstandsfelt, som paradigmet refererer til, så må det udtrykke sig i en ophævelse af tidligere teori-interne og -eksterne modsigelser, samt at der sættes nye modsigelser, der kalder på en løsning/ophævelse. Ophævelsen af tidligere/gamle og sætten af nye modsigelser er både to sider af samme sag, idet løsningen af en modsigelse i sig selv genererer en ny modsigelse, og et udtryk for opnåelsen af et kvalitativt nyt niveau, indenfor hvilket det tilgrundliggende problem bliver et andet end det, som det eksisterede som.

Gennem et paradigme udtrykkes mao. eksplicit karakteren af det niveau, hvor ud fra eller hvorpå der stilles problemer op. Og problemløsningen må implicit indeholde dette niveau i sig, hvis ikke paradigmet skal fordrejes, miskendes eller helt tabes.

Teori immanent = Teori og VT som
selvrefleksionsmedium.

* rational
diskurs
Inava/
fandlig
forlangt
erighed
man nægle
felles
fandbech-
finteren.
Findes ikke !!!

Men hvordan afgøres nu, hvorvidt der leves op til den paradigmatisk
standart. For det første må vi konstatere at problemer herved træder
frem som kritik, dialog og debat. Og for det andet - i kraft af dette
paradigmes altomfattende karakter - at problemer i form af teoretiske
modsigelser må kunne rummes/ophæves indenfor paradigmet. Holzkamp
(84a) indtager her det standpunkt, at uenigheder på et niveau må un-
dersøges mhp. en afgørelse af, om der til grund ligger uenigheder på
et højere (abstraktions)niveau, hvor det i sidste instans bliver et
spørgsmål om filosofisk udgangspunkt (Holzkamp 84a, s.27-30). Denne
løsning bringer imidlertid idealismen ind i hjertet af paradigmet,
idet teori om verden så "i sidste instans" gøres til et erkendelses-
teoretisk problem. Her overfor må det dreje sig om - også men især -
at føre uenigheder tilbage til det praktiske liv, som de udspringer
af. Teori skal ikke "fuldstændiggøre" praksis, men skal åbne for be-
vidst formidlede indgreb i den praktiske mangfoldighed. I dette stand-
punkt er erkendelsesteori/filosofi derfor en reflektiv teori og meto-
de, der skal - eller kun kan - anvendes på eget praktiske standpunkt.
(jvf her W.F.Haug (78), der taler om at bringe idealismen ind i ma-
terialismen, således at man kan forholde sig materialistisk til egen
idealisme). *socialt rationelt*

At spørge efter et bestemt paradigmes indhold er derfor ikke at spør-
ge efter dets sande dogmer, men snarere at spørge om, om paradigmet
begrebsligt adækvat reflekterer egenarten af den genstand, som det
sætter sig som mål at bestemme. Og dette er en proces, en udviklings-
bevægelse. (vertikal/horisant)

Vi går derfor ind på den bevægelse som paradigmet selv gennemløber.
Dvs gennemtænkning af det via rekonstruktion.

4. DET SUBJEKTORIENTEREDE SAMFUNDSVIDENSKABLIGE PARADIGME.

Nu er det ikke betegnelsen SubjektOrienteret Samfundsvidenskab (SOS),
der traditionelt anvendes for det her til debat stående paradigme -
men snarere betegnelser som marxistisk videnskab/psykologi, kritisk
samfundsvidenskab/psykologi, subjektorienteret psykologi mv - men
den er indført med det formål at fastholde, at videnskaben om det
sociologiske og om det psykologiske genstandsfelt ikke kan adskilles
på ny. Og mere endnu: at den arbejdsdeling, der må forekomme, og
hvis bemestring søges videnskabeliggjort gennem deres udforskelse er
en anden end den før-paradigmatisk arbejdsdeling, der betød "viden-

skabeliggørelse" under abstraktion fra hinanden. En videreudvikling, fordrer derfor en gensidig videreudvikling. Betegnelsen skal mao. indfange, at det er en indre arbejdsdeling, der er på tale. Om man vil kan SOS også opfattes som et kritisk begreb i forhold til de nuværende kooperationsproblemer, for en konkret praktisk arbejdsdeling må støde på formidlingsproblemer, hvis ikke den indre teoretiske forbindelse er adækvat afdækket.

Paradigmets historie kan inddeles i tre faser: En første forhistorisk fase, hvor ideologikritik og i forlængelse heraf udledning af metodiske principper for udviklingen af en kvalitativ anden forforståelse af det sociologiske og det psykologiske genstandsfelts grundlæggende ejendommelighed, samt for deres sammenhæng. En anden paradigme-konstituerings fase, hvor forhistoriens genstandsbundne nyorientering har sat sig katagorielt igennem i almen forstand indenfor begge genstandsfelter. Og en tredje konkretiserings fase - hvis problemer er beskrevet i afsnit 2 - hvor de ^{med de metoder} almene bestemmelser søges videreudviklet og konkretiseret mht indfangning af den empirisk forefundne nutid/konkrethed.

Ansatspunktet for forhistorien er - de til hudløshed stadigt citerede - Feuerbachtaser (Marx 74a,s.9-12). Gennem disse teser gør Marx op med al hidtidig (mekanisk) materialisme og idealisme, hvorfor tesserne må opfattes som ledetråde til opbygningen af den eneste videnskab, der eksisterer: "videnskaben om historien" (Marx 74a,s.23), hvor standpunktet er den "ejendommelige genstands ejendommelige logik" (MEW 1,s.296) i perspektivet den praktiske forandring af det "menneskelige samfund". Videnskabens standpunkt og perspektiv er derved sammenfaldende: historisk gennemsætning af almengjort arbejde. Og heraf begrebet "videnskabelig socialisme", som en betegnelse for den kvalitativt nye videnskabelige natur- og samfundsvidenskab, hvor det menneskelige samfund og mennesket er at opfatte som et produkt af en naturlig naturhistorisk udviklingsproces. Med dette videnskabssyn muliggøres en overskridelse af sociologisk resp. psykologisk genstandsbestemmelse under abstraktion fra hinanden. I stedet for samfundet som individets om-/yderverden og individet som samfundets inder-/underverden sættes erkendelsens standpunkt som menneskelig samfundsmæssiggørelse.

Mao: omvendning af yderliggørelsestænkning til tænkning om en udviklende enhed, som det erkendende subjekt endvidere selv er en del af.

e-Bukhal "Introduction til Hegel", Vinter 1980
 Hartmann: "From Kant to Hegel", Berkeley 1979
 p. 201-337; og 378-392 (om religionens rolle)

De "gamle filosoffer" hender kun "menneskets" relation
 til sig selv. Derfor bliver alle virkelige relationer
 til udfor for dem (DTI s. 81)

Hegel: virkeligheden er andens selvmånfestation; betragter uendeligt begrebet
 fremadtrækkende; forer det virkelige tilbage til "andens udvælgelse", men
 forholder sig virkelig til sin manifestion af denne.

Det positive ved Hegel er at han ser begrebet som i "verden" selv
 det virkelige produceret, men begrebet som centrum, men selv som samlet sig
 i sig selv; så bliver den en selv sig selv af det virkelige som en begrebet
 stammer ved at erindre sig selv som absolutt ide.

Den Gyldne Tidning
 s. 58, og
 Tidning fra den danske
 filosofi s. 252

Foucault: mener at mennesket er "en særlig gunst" men ikke som "særlig virksomhed";
 troen kan afledes kristen og fra mennesket som sådan. Hegel sig om at
 frelse mennesket eller dette bevidsthed om det bestående - men derfor ikke ud over

Venstre (ving begrebet) tager Hegel (arabisk - overfor logik/gammelt) begrebet,
 der tager Hegels system
 overfor filosofen
 og overfor systemet sig selv; det virkelige
 er en fantastisk fremstilling af hvad noget er
 (mennesket); U S II, s. 365. Religionen er
 produktet af begrebet. Dette er Foucault's ide (s. 272)

Problemet blev nu - og bliver - at tænke differentieret om denne udviklende enhed uden at falde tilbage i en yderlighedstænkning, og den med nødvendigheden hermed forbundne identitetstænkning. To indfaldsvinkler blev centrale i løsningen af dette problem. På den ene side Sève, der tog samfundssiden op, og herudfra forsøgte at begrunde en personlighedsteori om mennesket. Og på den anden side den "kulturhistoriske skole", primært repræsenteret ved Leontjew, der tog den psykiske side op og som gennem naturhistorisk rekonstruktion forsøgte at udlede og begrunde mennesket, som subjekt for sin samfundsmæssige virksomhed.

I forhold til Feuerbachtelserne sætter de af hvert sit sted.

Sève.

Sève sætter af i den 6. tese, hvor det menneskelige væsen bestemmes som "indbegrebet af de sociale relationer", og ikke som et abstraktum det enkelte individ iboende. Sève får hermed ryddet begrebet om det abstrakte menneske af vejen, hvor mennesket først er samfundsmæssigt i den udstrækning, at dets forhold til dets omgivelser inddrages i analysen. Der kan hermed rettes en kritik mod den traditionelle socialpsykologi, hvor individets roller eller karaktermasker ses som udtryk for dets samfundsmæssighed. Sève går den anden vej via sit arbejde med abstrakte begreber om mennesket (og om samfundet/kapitalismen), der kun konkret historisk har bevægelse og liv, hvor Sève finder, at det er individualitetsformerne - i sin grund udtryk for og virkningen af den samfundsmæssige arbejdsdeling - som forhold mellem mennesker, der er den "mest dybtliggende og mest generelle basis for menneskets individuation, der fremstår som en konsekvens af det menneskelige væsens oprindelige samfundsmæssige eksterioritet i forhold til individerne" (Sève 78, s. 331). I stedet for en sociologi og en psykologi, der udvikles under abstraktion fra hinanden, og derfor kun kan forbindes med hinanden konkret i form af det enes abstrakte indvirkning på det andet og omvendt, sætter Sève abstrakte begreber om deres konkrete formidlingsproces. Og i den udstrækning at Sève's abstrakte begreber udtrykker det almene forhold i og ved både det sociologiske og psykologiske genstandsfelt og for deres formidling, så er det tankemæssigt muligt at reproducere hvert enkelt konkretums indre praktiske bevægelse - hvilket netop er målet med videnskab (i marxistisk forstand). Som sådan overskrider Sève herved idealismen i Hegel's "selvudviklende ånd", og Feuerbach's ahistoriske menneske. Problemet er nu, hvad Sève sætter i stedet for dette. Er de abstrakte

begreber udtryk for almene forhold ved det konkretum - mennesket og kapitalismens udviklingsbevægelse - som de er begreber om? Vi spørger mao efter udviklingsdrivkraften i den nuværende bevægelse.

For Sève indgår mennesket under kapitalismen som bærer af "sociale karaktermasker" (s.142), og som den vigtigste produktivkraft, men mennesket går ikke "op i" de samfundsmæssige forhold, da det menneskelige væsen dels antager psykologisk form i det konkrete individ, og dels er individet særegent i forhold til samfundsforholdenes generalitet. Dette er imidlertid det samme som at indrømme, at bevægelsen i mennesket og i kapitalismen er bestemt af forholdet mellem produktivkræfterne og produktionsforholdene - hvilket netop er en abstrakt almenhed. Sève lader mao historien blive hjemstøgt af et "abstraktum iboende den selv", og dette i betydningen udelukkende et objektive forhold. Her overfor må det hævdes, at det erkendende subjekt selv er en del af historien.

*Vedligehold på sine menneskelighed, og
individuele anfælture. Glemte hans samfundsmæssige.*

Leontjew.

En opprioritering af det subjektive aspekt finder vi i den "kulturhistoriske skole (her primært ved Leontjew). Her er det den l. Feuerbach-tese, der tages som udgangspunkt: at "genstanden, virkeligheden, sanseligheden" ikke kun kan opfattes i "form af et objekt eller noget der betragtes", men at det grundlæggende er "menneskelig, sanselig virksomhed, praksis" (Marx 74a, s.9). Leontjews udgangspunkt er en historisk tilnærmelse til undersøgelsen af den menneskelige psyke, det subjektive aspekt, hvorigennem den traditionelle psykologiske reduktionismer i både dens mekanisk-materialistiske og idealistiske udformninger overskrides allerede i udgangspunktet. Netop den ahistoriske, ensidige focusering på slutttilstanden af på den ene side de subjektive udtryk og på den anden side de objektive stimuli- forhold resulterer i en dikotomisering mellem "objekt" og "subjekt", hvorved det subjektive aspekt, som en objektiv "virkelig" kraft, reelt udelukkes fra den videnskabelige erkendelseshorisont. Overfor dette ser Leontjew ethvert menneskes personlighed, som et resultat af dets individualhistorie, men samtidig, at denne udvikling ikke kan begribes alene i sin enkeltstående. Således må de biologiske forudsætninger ses som et resultat af menneskets naturhistoriske udvikling - og individualhistorien er også præget af den samfundsmæssigt-historiske udvikling.

Indenfor den naturhistoriske oprindelses- og differentieringsanalyse af den menneskelige psyke søger Leontjew at udlede det psykiskes eg-

↓
O-antenne-S

enart som naturhistorisk fremtrædelsesform. Her udledes dels organismens virksomhed (forstået som genstandsbestemt aktivitet), som som livsprocessens grundlæggende enhed (Leontjew 77, s. 107) og dels sensibiliteten, som det psykiskes grundform (s. 112). På denne baggrund er det nu muligt kvalitativt at bestemme den menneskelige natur, psyken, bevidstheden; idet den forstås som forandrende sig ud fra virksomhedens og de materielle livsbetingelsers historiske forandringer. I denne tematisering af forholdet mellem menneskets biologiske og samfundsmæssigt-historiske udvikling udledes arbejdet, som særende den specifikke menneskelige form for livsopretholdelse, der udgør grundlaget for bevidstheden. Arbejdet er karakteriseret ved to grundlæggende momenter, der har betydning for den videre differentieringsanalyse af den menneskelige psyke: dels værktøjsfremstilling og dels Kooperation (s. 317). Gennem disse karakteristika udledes, at hovedlovene for den menneskelige psyke er samfundsmæssigt-historiske lov, da den akkumulerede samfundsmæssige erfaring, som værktøjsfremstillingen udtrykker og muliggør, ophæver den evolutionært formidlede udvikling af organismen. Herved kan menneskets udvikling begribes som en tilegnelse af samfundsmæssigt-historisk udviklede og ophobede betydninger. Leontjews videre analyse af bevidsthedens udvikling op gennem samfundshistorien gennemføres nu ud fra de udledte dimensioner omkring på den ene side objektivering og på den anden side tilegnelse. Og den enkeltes individualhistoriske udvikling begribes i forlængelse heraf, som den skridtvise tilegnelse af de samfundsmæssigt-historisk akkumulerede, objektiverede erfaringer, der er nødvendige for indgåelse i den samfundsmæssige produktion af livsfornødenhederne. Problemet er imidlertid her, at Leontjews almene bestemmelser forbliver abstrakte i den udstrækning, at de stadig holdes på niveauet af "den generelle udarbejdelse af menneskets tilegnelsesbetingede individuelle samfundsmæssighed" (Holzkamp 77, s. 58). Da de konkret-historiske betingelser udelades af analysen forbliver det ubegrebet, hvori de konkrete drivkræfter for samfundshistorien består. Dette sammenholdt med, at produktivkræfternes udvikling udelukkende ses i lyset af "eksistentielle nødvendigheder" i forholdet til alment-menneskelige interesser, der relaterer sig til arbejdet; så indebærer det ikke alene en underskridelse af Marx's bestemmelser, som de bliver udtrykt i den 6. Feurbach-tese, men det medfører også - og vigtigere som konsekvens - at drivkræfterne for samfundshistorien "autonomiseres", idet produktivkræfterne ses udviklende sig "af-sig-selv" frem mod den fulde samfundsmæssiggørelse. Vi

Samme
hanselens
kan here:
produktiv-
kræfternes
udvikling
Hogers beting

ang æstetik: udgangspunkt i værens dækkelsesforhold af knuds- og lysteværdi, hvor lytte er en særlig historisk form for ^{udveksling} fordeling af livsmidlerne, hvor der ude produceres arbejdsforhold, men samtidig privat.

Værdier er indledt ikke en egenhed ved væren, men en særlig for det forhold, som den udlæste mængde af arbejdsforhold i væren udgør i forhold til andre væren. Byttemærdien er heroverfor den form, hvor igennem dette privatarbejde udbalanceres (Haug 80, s. 34).

Det det derfor gælder om at analysere er værdiformens udvikling, og denne går som beskrevet fra 1)

den simple værdiform x være A = y være B eller

relativ værdiform	absolut værdiform
den ene væren	ansat arbejdet:
udtrykkes i den anden	1. egendannelse med: knuds værdi bliver her frembragt som et af + usærlig, værdier (Haug 1, 2, s. 153)
	2. egendannelse med: konkret arbejde frembragt som et af usærlig, arbejdet arbejde
	3. egendannelse med: privat arbejde bliver til form for af + usærlig, til arbejde i umiddelbar sammenhæng som form.

2) den udfoldede værdiform x være A = y være B og anvendt = z være C

men dette form er ikke for sig selv, det er relativ, og den tredje form frembringer sig selv

3) den almene værdiform x være A = y være B og z være B = C } = x være C

og denne fuldkomne i den III værdiform

4) penetrumen, som spalter lyttet i lytte og salg, som formidles eller uarbejdet. Hermed opstår et realisationsproblem.

Køberen er ude efter knuds værdi, selgeren efter lysteværdi; men væren må først realiseres sig som lysteværdi før den kan realiseres som knuds værdi. Haug formulerer det således: "Det må være knuds værdi, der udløser lyttet, og det kan ikke være lysteværdi, som udløser lyttet".

Løsningen: at det ikke er den reale knuds værdi, men knuds værdi frembragt den udløser lyttet, og dette bekræftes med værestetikken: at det er værestetikken, knuds værdi er knuds værdi frembragt, der knuder lytte. (Haug 80, s. 46) Frembragelsen er inter-subjektiv.

Det der hermed kommer til syne er den æstetiske abstraktion, som et moment ved væren, og som her gives til genstand for særlig bevidsthed. Resultatet er en mere eller mindre transubstantiation af sin selvhed, som når vi fælle form under monogam kapitalismen, hvor formen selvstændighed helt overfor knuds værdi. Og det der bliver tilbage er knuds værdi der tilskrives/ansendes ikke sig selv, dets knuds værdi, men sig selv, i sig selv (i stil). Men her er det på den måde, at den æstetiske abstraktion træder frem som superbegreb, som ideologiske værdier, som formidler den sociale sammenhæng for individet. Der skabes et imaginært væren, som dels tillader bestemte handlinger over for andre (en mand går med kvantitative), men som også tillader en handling til sig selv (identitet oplysning). Så at vise et sligt samfund.

Haug 80, s. 176: knuds værdi repræsentation er altid først og fremmest genstandsmæssig repræsentation af lyttet.

den måde hvad træder frem på er selv frembragt; udledning

kan derfor mao rette den kritik mod Leontjews ansatser, at de ikke er i stand til at medtænke selve forholdet mellem objektivisering og tilegnelse, hvorfor Leontjew godt nok er i stand til at begribe det subjektive som en naturhistorisk dannelse men samtidig, at disse bestemmelser forbliver abstrakt-almene.

Sève, Leontjew og om deres "omvæltning".

Det subjektorienterede paradigme lader sig nu - efter vores mening - koncipere som den indre udbygning og omvæltning af Sève's konkret samfundshistoriske og Leontjews almenpsykologiske tilnærmelsesmåde. Hvor Sève indskriver mennesket i samfundshistorien, så historiserer Leontjew subjektet. Heroverfor drejer det sig om at skrive subjektet ind i samfundshistorien. Det drejer sig om den fulde konsekvens af Feurbachteserne som sådan, og ikke blot om at bruge een tese på noget og en anden tese på noget andet.

*mektisk
traetisk*

Det, som hermed kommer til syne, er, at den samfundsmæssigt historiske udviklingsproces ikke kun er at bestemme som en selvudviklende overgribende struktur, der virkeliggøres gennem menneskets indgåen heri. Men mere som en objektiv bevægelse, der virkeliggøres af virksomme subjekter. Selv under kapitalismen, hvor arbejdskraften er en vare, er mennesket ikke blot (unik) bærer af økonomiske forhold, da varerne ikke udveksler sig selv, hvorfor der også her er involveret et subjektivt moment: at det ikke er den reale brugsværdi, der virkeliggør vareudveksling, men snarere brugsværdiforventningen ("vareæstetikens grundlov"), som W.F.Haug (80,s.44) betegnede nok karakteriserer som et uløst problem i Marx' kapitalismeanalyse. Samfundshistorisk må vi altså tale om virksomme subjekter under forefundne betingelser, som det enkelte subjekt gennem dets ontogenese bliver en virksom del af. (nærliggende er skum tvang, men der viskes ikke - fremad at skum tvang).

*Hochhaus
lystla
vederli
kan ikke
senses,
så bliver
samfundsmæssig
virksomhed
med*

Det problem, der her rejser sig helt alment, er at se det subjektive som en naturhistorisk dannelse samfundsmæssigt historisk, hvor det epistemologisk drejer sig om at tænke dialektisk mellem det subjektive og det objektive, og dette i deres egenskab af livspraktisk enhed.

Dette problem har undergået (og undergår) forskellige løsningstiltag indenfor paradigmet, som i sig selv har været medvirkende til paradigmets gradvise konstituering. Vi forfølger disse.

Problemet om mennesket - ikke blot som konkret "objekt" eller historiseret alment "subjekt", som begge får den konsekvens, at den samfundshistoriske udvikling forløber af sig selv - formuleres for før-

ste gang i en omfattende kontekst hos Holzkamp (1973a) under indfaldsvinklen: udforskelse af "menneskets empiriske subjektivitet i det borgerlige samfund" (s.14). Holzkamp forsøger her at formulere et "positivt" nyt videnskabeligt standpunkt, for uden dette er det ikke muligt at overskride de traditionelle teoriers indfangethed i de eksisterende overfladeforhold. Psykologisk set drejer det sig nu om standpunkter for psykologisk kritik. Dette formuleres i første omgang til "enhed mellem kritik og videreudvikling" gennem anvendelsen af Marx' logisk-historiske metode, der for psykologiens genstand konkretiseres til den funktionelt-historiske metode, hvor livsytringer må begribes i deres funktion af livsopretholdelse og -udvikling. Og dette "modalt" set - dvs. gennemsnitligt betragtet - idet enhver organisme er en del af en organismepopulation i sin sammenhæng med en artsspecifik omverden. I sammenhæng hermed overtages Marx' erkendelse, at de "højere" - de mest udviklede former - er nøglen til forståelsen af de "lavere", men med den tilføjelse, at enhver livsytring må bestemmes i den sammenhæng, hvor den for første gang optræder ("sparsommelighedsprincippet") (s.50 og 65).

En første paradigmeansats træder nu frem i form af en rammeforståelse og en dertil hørende fremgangsmåde, som i sin enhed kan kaldes historisk rekonstruktion af den for genstande tilblevne realsammenhæng, mao genstandsrelateret historisk rekonstruktion. Som bærende erkendelse for den "udviklede" form er, at mennesket - i modsætning til dyrene - passer verden til sig gennem genstandsmæssig praksis. Dette udmøntes nu i tre metodiske trin til dens udforskelse, og dermed til en bestemmelse af dens indre sammenhæng. Et første naturhistorisk trin til bestemmelse af den biologiske egenart for menneskelig samfundsmæssiggørelse. Et andet alment-menneskeligt trin til bestemmelse af det resultatative udtryk for samfundsmæssig udvikling gennem studiet af dyr-menneske-overgangsfeltet og ursamfundet. Og endelig et tredje formations-specifikt trin, hvor den alment-historiske betingede egenart af menneskelig subjektivitet konkretiseres mht. den empirisk forefundne subjektivitet under borgerlige livsforhold (s.54 og 105). Gennem de to første trin skulle det være muligt at skelne mellem konkrete realiseringsformer og alment-menneskelige forhold, hvilket er forudsætningen for at tænke om nuværende empirisk forefundne subjektivitetsformer fremfor at naturalisere dem som subjektivitet overhovedet (jvf.W.F.Haug 79).

Der ligger flere problemer i denne metodeskitse. Det mest overordnede indenfor modellen er, at mennesket kun kan analyseres i dets borger-

Hakkeknapp 73 a.

analyse af menneskets iagttagelse/sanselighed, som orienteringsle-
dende for menneskeligt liv. Det er en overgang fra
dygtig perceptio orientans¹²⁸ til iagttagelse som
lener sig på at erfare betydningstilknytning⁽¹²⁰⁾ sammen-
heng med det genstandsmæssige arbejde, men det er
centralt at disse betydningstilknytninger har objective eksistens;
dvs. knyttet til genstandene som livsobjekter.

1 &
2 skildret
1
under abstrahering fra
dets historiske
kontekst (173)
abstraheret
urkontekst

Ved denne overgang skal mennesket kunne iagttage/orientere
sig i en kooperativ arbejdsdelstuktur. Skal kunne
forstå sager, hinanden osv. => almene bestemmelser om iagttagelse,
hvordan genstandsbetydninger i de orienteringsrelevante
aspekter ved menneskeligt arbejde (52) - betragtning af Jansens
erindringer (s. 155)

3. skid

- Bestemmelser af højttaleren: knyttet & lytteværdiforholdet;
og det viser sig at højttaleren ikke kan sanses, da der vises
fysikal-kvalitative egenskaber ved lytten eksistens, som
man bare denne betydningstilknytning. Den objective modsigelse
er ikke subjektivt repræsenteret i sprog (s. 213). Dette
gælder det menneskeligt gennem sin iagttagelse umiddelbart
orienteringens værdigensgenstandspunkt: for arbejds-
møder til færdig, men i fortiden nu (s. 243), og iagttagelse
forløber sig (kvalitative) med bestemte egenskaber:

152 - ændringer
af det
almene
i det
særlige

- modsigelsesforhold
- det sanses selvstændigt
- uindlæst centrum (ingen sag) s. 296

Det er jo klart ud, men mennesket kan også sanset andre
arbejdsforhold i samme situation, og det kan komme
til en begribende - men for orienterende - erkendelse. At det
er sådan ses her gennem via christensen at støjten, arbejdsforholdene
nu. Men dette er grundet vilje⁽²⁶³⁾ om at det er et
klaringsgrund. Herudfra får H. et centrum, men man
er stillet af orienterende erkendelse³³⁷ og får et begribende, og
at det er muligheden for begribende, der skal ske.

Ma: først determineret, men sådan er det ikke ubegrundet. Så vil først
specifikke menneskelige udviklingsformer, som betyder at vi ikke
er det. Metoden er Hegel's i sin essens.

Det er det ene.

2/ Det andet er, at en livsobjekt ikke blot træder frem
i kraft af en betydningstilknytning, der sanses gennem genstandens
fysikal-kvalitative egenskaber. Disse egenskaber er selv beholdt
modtaget (med lytte- og hørselsanfald). Med en sætning fra Wang
kan vi sige at livsobjektpræsentation altid er genstandsmæs-
sig repræsentation af livet. En hammer er ikke bare en
hammer, men den er forbundet til sig den lader sig erkende som
en hammer. ^(Wang 20, s. 176)

Ma: vi får en modsigelse mellem livs- og lytteværdi, der kan
sanses. De indvirkninger af genstandsbetydninger som far
som lytten sig fra sig indhold (at lytten er et genstandspunkt)
kommer i lytten selv som handlinger med lytten på
om det yder sig og repræsenterer det indre. ^(Wang 21, s. 189)

lige formbestemmelse, hvor en almen samfundsmæssig natur møder konkret samfundsmæssige forhold. Formidlingen mellem den konkrete samfundsmæssige proces og den individuelle samfundsmæssiggørelsesproces reduceres hermed til et udtryksforhold: det "konkret samfundsmæssige" i det "naturligt samfundsmæssige". Heroverfor må det hævdes, at den menneskelige natur kun realiseres konkret samfundsmæssigt.

Dette problem søges løst af U.H.-Osterkamp (1975 og 76), der i stedet for Holzkamps "abstrakte ursamfund" lader det andet trin omfatte hele den samfundshistoriske proces, og først herudfra vil generalisere - så at sige via en tværsnitsberegning - hvad der skal forstås ved alment-menneskelige funktions- og udviklingspotentialer. Det tredje trin konkretiseres endvidere til, at det er dialektikken mellem det menneskelige væsen og den menneskelige natur - som henholdsvis indbegrebet af samfundsforholdene og indbegrebet af det konkrete individs biologiske udviklingspotentialer, som er det bestemmende forhold i udforskelsen af individuel samfundsmæssiggørelse (75,s.332). Formbestemmelsesperspektivet er blevet forskudt til, at individuel samfundsmæssiggørelse ses som en konkretisering af abstrakt-almene bestemmelser omkring almen-menneskelig natur - og dette "modalt" set, hvorfor det konkrete individ træder frem som et skæringspunkt mellem almen natur og konkret samfundsmæssighed.

Problemet i disse paradigme-ansatser er, at individualhistorien endnu ikke er blevet udhævet som et eksplicit eget udforskelsesniveau/-trin. Individualhistorien tænkes kun som liggende i en horisontal sammenhæng med den samfundshistoriske indre proces. Og i sammenhæng hermed - som bagsiden heraf - at begreber om menneskers/menneskenes samlede virksomhedsformer kun tematiseres i deres betydning for almen indholdsbestemmelse af menneskets samfundsmæssige natur. Samfundet bliver hermed gjort til objekt - over for det enkelte menneske som subjekt. Her overfor må det fastholdes, at "indbegrebet af de samfundsmæssige forhold" - som menneskets væsen - omfatter også andre mennesker i deres subjektagtighed.

Disse problemer finder en første paradigmatisk løsning hos Holzkamp (opr. 1977) med indførelsen af differentieringen mellem "subjektiv faktor/samfundsmæssig subjektivitet" og "individuel subjektivitet" (Holzkamp 79c,s.137), hvor den subjektive faktor ses som et "bestemmelsesmoment ved den samfundsmæssige proces", og i sin styrke er udtryk for, "i hvilket omfang de objektive betingelser selv igen er re-

Kritik: &
 at der ville
 have været
 et sammenhæng
 at der skulle
 have været som
 produceret
 af historien,
 og ikke også
 af sig selv
 via sit eget
 om egen
 udvikling
 ↓
 Homogeni
 mellem
 menneske
 og samfund

Org Hæftning 84: 4 niveauer i udviklingen:

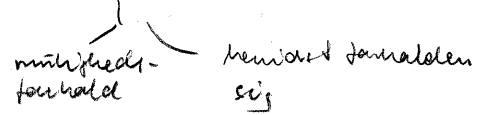
funktion
val livs.
optimering

- a - det psykiske elementarform: sanseløst - signalformet virksomhed
- b - udviklingen af individuel læse- og udviklingsseerne
 ↓
 genstandslæsning → mål-middel-omvendelse, dominansomslag
- c - udviklingen af menneskets samfundsmæssige rolle på den ene side, og selvstændiggørelse af samf. livs processer
- d - ny kvalitet ved den individuelle eksistens' samfundsmæssige færdighed: individuelt står nu i et mulighedforhold til "omverdenen", og denne afstand er samtidig at individuelt kan/nu forholder sig bevidst til det og sig selv.

grundbegreb: individuelt handlebarn

SUBJECTIVITET:

for den enkelte/individuel:
 her ligger for en psyk. psyk.
 test om forståelse mellem
 begreb og genstand.

↓
 at individet står altid overfor
 alternativer: at jeg vil deltage
 i det samfundsmæssige liv, eller
 arrangere sig med de magtige for
 at sikre sin eksistens.

III

hospitaliseret specifik dimension,
 der naturaliseres

To dim. i udviklingen -

forståelse

- 1 - overhidelse af
 imiddelbarhedsforholdet
 med samf. fælledet
 af
- 2 - livsplanlægningssøgende
 mod kooperativ-samfundsmæssig
 betingelsebestemelse

Det abstrakte
 samfund stærker
 stærkt hævede
 form: individuelt
 ikke blot i et
 mulighedforhold,
 men også i et
 nødvendighedsforhold.

- afmængsel af / ubestikthed af
- begreber / tydelighed
- motivation / vilje til at
- emotionale / underliggende

Hæftning har kun mulighed / begrænsning. Her ligger også
 forståelsen for den defensive test om "at rumme med
 stemmen".

- a - enne til stedforhold
- b - enne til nu-tilstand
 på centrale størrelser

3. omg: c - a → b - semilitet
 orientering af bente
 signal funktion

→ afmængsel

$$\begin{matrix} -c & -a \\ a & -b \end{matrix}$$

dominansomslag

- 1 - skitserede om a, b
- 2 - objektive forandringer, der
 udløser c
- 3 - funktionssystemet i c - udvikling
 i sig
- 4 - dominansomslaget c - bliver
 2. omg dominans
- 5 - analyse af omstrukturering af
 hele systemets nye udviklings-
 setning.

sultat af menneskenes bevidste kollektive praksis og kan forandres af en sådan praksis" (s.138). For nok er menneskene i kraft af deres praksis subjekter, men de er det kun under forefundne betingelser. Holzkamp differentierer derfor mellem subjektiv bestemmelse og objektiv bestemthed som "nødvendig indbyrdes sammenhængende grundtræk ved enhver menneskelig, dvs samfundsmæssig livsvirksomhed" (s.137). Forbigås niveauet af generel samfundsmæssig subjektivitet er det nemlig ubegribeligt, hvorledes den enkelte kan blive subjekt for sin egen virksomhed, da det så kun kan være subjekt for sig selv - og dermed objekt for andre - for kun som moment ved de samfundsmæssige subjekter kan det opnå indflydelse på egne livsbetingelser. Individuel samfundsmæssiggørelse kan nu (med et senere begreb hos Holzkamp (79)) ses som personlig realisering af samfundsmæssig subjektivitet.

Er "omvæltningen" nu tilendebragt - *er den fulde bevidstheds og færdighedsproces tagt*
således, at det videre teoriudviklingsarbejde kan ses i lyset af den indre udbygning af Holzkamps globale rammebestemmelse af en "kritisk psykologi indenfor rammerne af en marxistisk teori"? Det er nærliggende at svare bekræftende på dette, idet det dels er på dette tidspunkt, at der sker en tyngdepunktsforskydning i arbejdet mod praksis, og dels kan der konstateres klare teoriudviklingslinier - men vel at mærke indenfor bestemte praksisfelter - fra dette tidspunkt. MEN: det er netop divergerende teoriudviklingslinier, hvor vi har set på een konsekvens: konkurrerende bestemmelser af teori-praksis forholdet. En anden konsekvens, som vi hidtil har forbigået, er den hidsige debat om, hvordan ideologiproblematikken (U.H.-Osterkamp 81a, 81b og 83; Nemitz 81; PIT 79; W.F.Haug 83a) og kvindeforskningen (F.Haug 80a; U.H.-Osterkamp 82; Rang m.fl. 82) skal gribes an. Her er der også konkurrerende bestemmelser.

At svare bekræftigende er derfor at negere, at de forskellige standpunkter hver for sig fanger noget væsentligt ved deres genstande. Men væsentligheden af hvad de indfanger, det kan kun afgøres indenfor en global rammebestemmelse, dvs. indenfor den kategorielle bestemmelse af genstandene - individ/samfund - og af deres indre sammenhæng. Kun herindenfor kan falske universaliseringer tilbagevises, og deres eksakte status udarbejdes (jvf. Holzkamp 79a).

Vi må derfor svare benægtende. Og vores påstand er nu, at Holzkamp ikke fører sine ansatser omkring samfundsmæssig subjektivitet materialistisk igennem. Begrebet om samfundsmæssig subjektivitet gøres nemlig bevidsthedsbundet, idet kun de subjekter, der "bevidst bærer

det gik i alle

de historiske forandringer" (Holzkamp 79c, s.135), og som har erkendelse af, at "man alle rammes af den samfundsmæssige virkelighedsforandrings objektive nødvendigheder" (s.138) er omfattet heraf. Holzkamp falder hermed tilbage til begrebet om et abstrakt menneske, og et abstrakt samfund - hvilket også slår igennem i hans bestemmelse af kapitalismen, hvor det hævdes at subjekt-objekt-vendingen "kun er karakteristisk for den total samfundsmæssige proces, men ikke for alle dens delområder" (s.141).

Her overfor må det hævdes, at bevidstheden formidler menneskelig virksomhed indenfor og under de givne livsbetingelser, og at enhver menneskelig virksomhed er en del af den samlede samfundsmæssige subjektivitet. Og at det derfor ikke - som hos Holzkamp her - kan dreje sig om "bevidst bestemmelse" (s.139) af livsbetingelserne - men primært om den bevidst formidlede bemestring af livsbetingelserne individuelt som kollektivt. Holzkamp vil på basis af den "videnskabelige socialisme" styrke den "subjekt-aktive komponent, altså af selvbestemmelsen i den menneskelige livsvirksomhed" (s.146), men dette kan kun gøres gennem indgreb i de modsigelser - set som et specifikt forhold mellem subjektiv bestemmelse og objektiv bestemthed - som den subjekt-aktive komponent eksisterer i kraft af, dvs i forhold til og indenfor de praksisformer, som konkret eksisterer i den samfundsmæssige kooperationsproces. Det må være den bevidst formidlede bemestring, der skal bringes videre, skal styrkes; men dette går igennem indgreb i den praktiske dialektik mellem subjekt og objekt - samfundshistorisk som individualhistorisk.

Når begrebet om den samfundsmæssige subjektivitet derfor efter vores mening ikke kan reduceres til en abstraktion omkring mennesket/mennesken/menneskene, og alligevel er uundværelig, så er der kun en vej tilbage. Og dette er netop ovennævnte relatering af det til konkrete praksisformer. Og dette i den forstand, at nok er den samfundsmæssige proces en overgribende selvudviklende struktur i forhold til den enkelte, men denne struktur virkeliggøres i kraft af, hvorledes de enkelte individer griber modsigelser i og imellem de praksisformer, hvorigennem de virkeliggør deres liv. Det er gennem de kooperative bevægelser, organiseringer & partier mv. i deres egenskab af materielle - og materielt udviklede - strukturer at graden af samfundsmæssig subjektivitet udtrykker sig, og det er her indenfor at den subjekt-aktive komponent skal styrkes, hvilket kun kan ske ved at gribe praksisformens logik og dennes sammenhæng med andre praksisformers logikker i perspektivet det almene arbejde.

Et foreløbigt semikolon

def
er nu sat i vores paradigmerekonstruktion - i denne omgang! Vi er endt op med at fylde et "hul" ud i den Kritiske Psykologis bagvedliggende paradigme. Vi har indført kategorien praksisform, som den centrale bærer af samfundsmæssig - og her igennem for individuel - subjectivitet (for begrebet praksisform jvf W.F.Haug 72 og 74), hvorved den bliver fundamentalkategori for sociologien, hvor der altså må skelnes mellem en objektiv kravsside og en subjektiv "gribe"-side. Her overfor står så nu psykologiens fundamentalkategori: virksomhedsform.

Dette får også betydning for den metodiske tredeling til rekonstruktion af den tilblevne samfundsmæssigt menneskelige totalsammenhæng. Der bliver et første trin til udforskelse af fylogenetisk udviklede potentialer til samfundsmæssiggørelse, hvor denne analyse føres igennem til det punkt, hvor de "sociale strukturer" selvstændiggør sig som overgribende samfundsmæssige forhold på den ene side, og som på den anden side resulterer i en menneskelig samfundsmæssigt-historisk natur, der både muliggør og nødvendiggør samfundsmæssig livsopretholdelse. Et andet trin til studiet af den samfundsmæssigt-historiske proces. Og endelig et tredje individual-historisk trin.

Set fra samfundshistoriens standpunkt - dvs sociologisk - drejer det sig om analysen af de forskellige praksisformers udvikling, dvs greb om det iboende forhold mellem subjektiv bestemmelse og objektiv bestemthed, og sammenhæng med hinanden. Set fra det enkelte individs standpunkt drejer det sig om analyse af, hvordan den personlige realisering^{af} samfundsmæssig subjektivitet bevæges og udvikles i sammenhæng med individets virksomhedsformer og dette ligeledes i dets enhed af et konkret subjekt-objekt forhold. Perspektivet sociologisk og psykologisk er det samme: øget fælles greb om det fælles tredje; det er udviklingen af det sociale liv med hinanden - i sidste instans problemet om gennemsætning af alment arbejde. Individet udvikles og udvikler sig gennem sine bevidst formidlede greb om praksisformernes modsigelser - eller stagnerer og undertrykkes i den grad dette umuliggøres - ud fra greb om egen modsigelsesfulde selvudvikling - det sidste indenfor det første. Individet er hermed samtidig - et godt nok "forsvindende" - reelt moment i den samfundsmæssigt-historiske reproduktionsproces.

page 1
serie's funktion
at man udsøger
autopsier

Historisk betragtning: opvåknelsen fik en deling i mod det umiddelbare; - der skete en
sammenblanding (BDA) af menneskeligt og organismerisk; - den stadiet
af betydning mellem psykologisk og socialt.

Særligt kendetegn: ~~at~~ indflydelse på de samf. forhold og egen udvikling; KBR & JPP: beredelse for midlertidig
kennetegn

⊗) evt. anotations er klar når uendel og klar
= uklar = uklar

at der indflydelse
= at man udsøger
= under beredelse til
Højere →

I: at der indflydelse
Højere: beredelse for midlertidig

5. BEVÆGELSEN FRA PARADIGMET TIL PRAKSIS.

Vi synes milevidt fra vores udgangspunkt: kooperationsproblemer omkring overgangen fra teori til praksis. Og alligevel står vi nu med begge ben - ikke over kors eller vendende hver sin vej, men med fodslag i - midt i det. Hvad har vi foretaget andet end successive abstraktioner omkring vores udgangspunkt, hvorved vi er forlenet med abstrakt-almene bestemmelser til en konkret teoretisk funderet bemestring af det.

Vores vej frem er vejen tilbage. Det er inddragelsen af det bortabstraherede på ny - og dette som historisk bevægelse - hvor vores bestemmelser er ledetråde for dette oparbejdningsarbejde, der som mål har de empirisk forefundne - samfundsmæssige og individuelle - praksis- resp. virksomhedsformer.

Vi begrænser os her til formallogiske betragtninger omkring de problemfelter, som vi hidtil har berørt. Først i forhold til, hvad vores paradigme-rekonstruktion muliggør af aktuelle udsagn om kooperationsproblemer indenfor SOS - herunder også vores egne. Dernæst i forhold til, hvad vi mener dette nødvendiggør for et fortsat teori-praksis-videreudviklingsarbejde.

1 - udelukkelse og nedryk
2 - barmhjertighed

1/ Paradigme og Kooperation.

Vi må først og fremmest konstatere at bestræbelsen på at skrive subjectet ind i sin egen historie endnu ikke - på det tidspunkt, hvor der skete en drejning i arbejdet mod forskellige praksisfelter - var ført grundlæggende igennem indenfor den samfundsmæssige pol af individ-samfunds forholdet. Og i sammenhæng hermed at individuel udvikling blev set som liggende i en horisontal sammenhæng med samfundsbevægelsen. Dermed forblev man indenfor en mekanisk-materialistisk opfattelse: "genstanden" kun som objekt - ikke menneskelig praksis, ikke subjektivt.

Konsekvens: "svage" samfundshistorisk uvirksomme subjecter.

Den konsekvens, der - pba. de daværende historiske betingelser - blev taget var at lade det praksisfelt, som der blev arbejdet i forhold til bestemme, hvorledes subjectbegrebet skulle stilles på benene og oparbejdes, og hvorledes der skulle arbejdes med dette i praksis.

Facit: at der må udvikle sig forskellige specificeringer - og specificeringsmetoder - af det "gamle" subjectbegreb, som dog ikke kan reflekteres i forhold til hinanden, idet grundlaget herfor udgøres af en paradigmatisk blind plet: praksisformskategori-rien.

Kritikken
- at den enkelte udeluktes af barmhjertighed
- at den enkelte ikke ses som individ
- SOS: samarbejde mellem mennesker og genstand

Ⓟ

Vi har talit Δ
subjektet med
ad Julius samfundssiden;
De taltes subjektet
Julius samfundssiden.

Sådan er det også gået. Forskellige subjektbegreber træder frem indenfor forskellige praksisfelter. Og det flyder gennem luften med gensidige beskyldninger for ideologi og tilbagefald til diverse -ismer. Her overfor drejer det sig ikke kun om en kategoriel oparbejdning af et subjectbegreb, men også om en kategoriel oparbejdning af praksisfelterne set som historisk udviklede praksisformer. Først da er det muligt at gå bevidst reflekteret til praksis i overensstemmelse med dennes praktiske logik, og her igennem omvendt summere praksis op gennem teoretisk videreudvikling.

ind { Dens: bevæge
praxis
Haug: strukturalisme

Mad Høfberg:

s. 18

Vores praksis sammen - udforskelsen af terapeutisk arbejde - kan nu ses i et nyt lys ud fra ovennævnte problembestemmelse.

Vi er så at sige gået indfølede - ikke til mennesket heri 'an sich', her er vi kommet videre, men - til hvad terapi er for et særligt samfundsmæssigt arbejde. Uden en bestemmelse af dets logik og særlige funktion i forhold til andre samfundsmæssige områder vil vi tilstedegive tale forbi hinanden, og terapi-praksisfeltet bliver let - idet det ikke kan reflekteres - gjort til samfundsmæssigt arbejde slet og ret, eller modsat til et mikroskopisk arbejdsfelt, der ingen nævneværdig værdi har at beskæftige sig med.

Vi må imidlertid gå et skridt videre. Med en parafrase over Marx må siges, at det er ikke nok at genfinde vores "himmelske" problem i den "jordiske" praksisform - vi må også spørge hvorfor det netop er de modsigelser/problemløsningstendenser, som vi har udfoldet vores arbejde omkring. Konkret er det spørgsmålet om, hvorfor det blev Holzkamps "praxisportrait" og i forlængelse heraf metoden om almengørelse ud fra enkelttilfælde, som vi bragte ind i forsøget på at bringe os videre. - Hvorfor blev det ikke F.Haug's indfaldsvinkel om struktural-genetisk rekonstruktion af vores genstand? Svaret er enkelt nu. Da vi ikke kunne reflektere over vores genstand samfundsmæssigt-historisk set, så måtte det blive dominerende og fremtrædende - ikke nødvendigvis væsentlige, snarere tvært imod - overfladeforhold ved genstandens umiddelbare fremtoning, som vi så at sige spontant tænkte igennem: terapi træder umiddelbart frem som en virksomhed, der for det første styres af terapeuten, og for det andet styres ved at terapeuten bringer en teori - og sig selv - i anvendelse på "klienten"; under bordet falder umiddelbart at det også er en kooperativ proces, og at denne kooperative virksomhed virkelig gøres ved at den anden gøres til genstand for egen virksomhed; en selvmodsigende virksomhed!

Men hvad er hvad?

→ umiddelbar af ideografisk og samfundsmæssig videnskab; dvs. af og om terapi som bl.a. bl.a.

Elisavet: vidbiskopslid lösnig: vid at
legiminn

Fred: mykalegim daf at
bevgin

2 Kooperation og praksis.

Hvad terapi er for en særlig form for social praksis kan vi nu se kræver en strukturel-genetisk rekonstruktion i F.Haug's forstand, således at vi som vores fælles tredje beriges med en bevidst bestemmelse, dvs. katagorielt, af vores genstands udviklingslogik. Konkret praksis er heroverfor - eller indbundet heri - bevidst formidlet bemestring på baggrund af disse almene bestemmelser, som blot er bestemmelser omkring hvordan dette enkelte konkrete generelt produceres, og ikke hvad det enkelte konkrete er generelt. Det siger sig selv nu - i modsætning til F.Haug's tese - at målforestillinger, dvs. den retning som de almene bestemmelser gribes ud fra må opbygges konkret af de involverede ud fra, hvordan eksisterende praksisformsmodsigelser løses i retningen af stadig større fælles greb om fælles tredje.

F.Haug's "knude" - jvf. s.6 - opstår derfor kun som problem, når man står isoleret i forhold til den subjektive side ved den udviklingsbevægelse, som objektets praksisform konkret gennemløber. Det gælder nemlig ikke om at finde nyt generelt - da falder man i den objektivistiske grøft - men om at undersøge de eksisterende handleformer, og udpege hvilke der peger ud over eksisterende grundlæggende modsigelser, og som derfor må styrkes.

Men bringer dette os ikke - nu med en historisk omvej - over i Holzkamps metodeskitse? Både ja og nej. Nej i den forstand, at denne metodeskitse er subjektivistisk, idet den er udviklet uden overvejelser over, hvad forskning er for en praksisform, hvorfor det bliver abstrakt viden om verden, der kan produceres. (som et kuriosum skal her tilføjes, at den terapeutiske praksisform næsten selv opfordrer til en sådan subjektivisme). Ja i den forstand, at det konkrete er mere mangfoldigt - hvad der er det væsentlige her - end det almene, og at det konkrete ikke blot er et simpelt udtryk for noget alment. Det konkrete har særlige og enkeltstående træk (jvf. Zelený 76), hvorfor en specificering af det almene kræves. Hertil - og på dette tidspunkt - i processen er konkret genstandsrelateret praksis samtidig teoriudviklingsarbejde, idet det vil være muligt - og nødvendigt - at almengøre omkring enkelttilfældes særlige og enkeltstående træk.

- o -

Med ovennævnte tentative bestemmelse af de to metoder til praksisbemestring - almengørelse af enkelttilfældes særlige og enkeltstående

*bevægelse sig
indenfor
det eksisterende
fælles rum.*

*mod et jeg, under påtænkt
for Zelenýs perspektiv*

→ fælles praksisform

*I store
træk
de udtrykker den
eller om*

*den gamle, pragmatisk og om den bruges her over fælles matrix
matriselike løses faldet.*

træk indenfor strukturel-genetisk rekonstruktion af de almene bestemmelser - kan vi nu hver for sig sammen gå til praksis, og lære af os selv og hinanden på ny.

Eller er dette blot endnu et udtryk for en ren/konkurrerende personlig mening?!

bygges der her over menneskene, der ikke kan bygges her over;

- 0 -

↓
*tilsvarende
elektriske?*

Indtil nu har det drejet sig om forsøg på tilvejebringelse af nødvendige forudsætninger for et videre kooperativt arbejde. Vi har forfulgt vores praktiske teoriproblemer indefra og ud, nedefra og op. Og et bestemt perspektiv, som også er markeret i titlen til dette oplæg - subjektiviteten mellem teori og praksis - er blevet udfoldet, idet menneskelig subjektivitet ses som formidler mellem menneskelig virksomhed i dets praksisform og praksisformens egenbevægelse. Og dette som praktisk dialektisk bevægelse.

20

Men har vi hermed også tematiseret tilstrækkelige forudsætninger, når vi betragter hvordan kooperationsproblemerne indenfor paradigmet hidtil er blevet grebet. Og en alt andet end forsigtig 'diagnose' herpå er, at de er blevet grebet som problemer hos den anden/de andre, hvor det enten har været tavsheden overfor den andens standpunkt eller beskyldningen for ideologi, der har været det formidlende "tredje".

Og det var også sådan, at problemerne først og fremmest trådte os i møde, da vi satte os for at reflektere over kooperationsproblemer; Og her særligt hvad der forhindrede en løsning heraf, idet der for det første var løsningsforslag nok, men for det andet så udelukkede - eller ekskluderede - de hver især hinanden som løsningsforslag indenfor paradigmet, som de dog alle påberåbte sig.

I vores første forsøg på at trænge tilbunds heri, søgte vi at tage de forskellige løsningsforslag på ordet, og gennem anvendelsen af princippet om enheden mellem kritik og videreudvikling ville vi så specificere dem i forhold til hinanden. Men denne metode betinger, at der på forhånd er en teoretisk platform, hvor udfra at der kan gås til de forskellige løsningsforslag. Tilvejebringelsen af denne (paradigmemesigt set) ville imidlertid være et abstrakt konstruktionsarbejde, og allerede i vores indfaldsvinkel ville vi substituere den praktiske dialektik med teoretisk skolastik, hvor vi allerhøjst ville kunne finde det i løsningsforslagene, som rent logisk kunne udledes af dogmerne i den abstrakt-teoretiske platform.

*ville måske som et udtryk
med praktiske udtryk*

- kender med kendskabsfilosofien

- enhed mellem kritisk og videnskabelig. Habermas (79a, 38)
at gennem den fransk-tysk metode vides over en fængelsesmåde, ved
hjælp af hvilken man kan aflæse nye teorier ved et pårørende
store omendelsesmål, der er empiriske og hvis resultater
kan afprøves af empiriske vej = metareduktion (den "Grob")

diff mellem for-paradigme (arbejds teori) krav

paradigme (arbejds teori) teori

pos diff: ↓
↑ mest bestemte
↑ mest sammensatte kendskab

Hans opgør med den kinesiske kode: udelte/gæde; navn/bestemte;
subjekt/objekt

te også adjectivene/tegnene, → til fordel for beaktning
og del af 20te analyse
af beaktning: former
historie/aktuel

Vi stod derfor på bar bund omkring løsningen af, hvad vi begyndte at opfatte som et nyt udviklingsproblem: konkurrerende teorier indenfor samme paradigme. Princippet om enhed mellem kritik og videreudvikling herpå fører en idealitisk løsning med sig, og dette mener vi også er konsekvensen af Holzkamps nye "tilbageførings-princip under anerkendelse af teori-niveaernes relative selvstændighed" (jvf s.10).

Disse principper vil vi nu hævde kun kan være principper - og det endda af defensiv art ^{og idealistisk} - for et paradigme-oparbejdningsarbejde, hvor der for et paradigme-vidueudviklingsarbejde kræves andre offensive eller positivt perspektiverende principper. Og dette krav melder sig med fuld styrke, når vores paradigmes altomfattende livspraktiske perspektiv tages i betragtning. Det kommer her til at dreje sig om, hvilket videnskabssyn - og i sammenhæng hermed ideologibegreb - som vi betjener os af, hvor det må dreje sig om at overskride et abstakt videnskabssyn (den filosofihistoriske før-marxistiske) på den ene side, og på den anden side overskride at ideologi er noget de andre/den anden er indfanget af. - idet der ellers teoretisk lukkes af for praktisk Kooperation under påberåbelse af praksis som primat for erkendelse/"sandhed". Og positivt formuleret: det må for vores paradigme dreje sig om udviklingen af et praktisk videnskabssyn, og i forlængelse heraf en indskrivning af ideologibegrebet i paradigmet, således at det er muligt at forholde sig videnskabeligt også til egen ideologi. Ingen problemer løses ved at give andre egenansvaret for at de opstår. Al bevægelse er nemlig social bevægelse.

⇒ to videnskabssyn
Kampen for den 'videnskabelige socialisme' må også kræve et videnskabeligt socialistisk syn på sig selv og på egen praksis - her ligger den videnskabelige udfordring for os. Tager vi den ikke, vil vi til stadighed mangle den afgørende forudsætning for at kigge/bevæge os ud over egen praksisform, som idag er en klasseform.

gjord os opmærksom på, at der er tendens til at slæbe rundt på et videnskabssyn der spærrer os.
des uælske reflektion over praksisproblemer. Kan
mist, at der stadig slæbes rundt på en henholdsvis
sapi. Vi kan forsøge at overvinde dette i 1972.

og det betyder at ideologi ikke kun er et
henholdsvis marxist forhold. → P.T.

Selvspekul.

han

and

livesprakt.

for en

materialistisk

idealistisk

Lo

→

LITTERATURLISTE.

Andersen, H. mfl

"Søren - en terapi på kritisk psykologisk grundlag", Udkast 3/4, 1982.

Dreier, O.

X "Individualitetsproblemet i dialektisk materialistisk belysning", Nordisk Psykologi 2, 1977a

X -"Den kritiske psykologi" (red.), Rhodos 1979.

X -"Indledning", 1979a i Dreier 1979.

X -"Kritische-psykologische Grundlage des Legasthenie-Zentrums?", FKP 7, 1980.

X -"Theorie-Praxis-Konferenz: Tagungsbericht", FKP 12, 1983.

Haug, F.

X "Soziale Beziehungen und gesellschaftliche Verhältnisse in kritisch-psychologischer Analyse" i "Bericht über den 1. Internationalen Kongress", Pahl-Rugenstein 1977a.

X -"Dialektisk teori og empirisk metodik" og "Udnyttelsen af data", Udkast 1, 1981.

X -"Opfer eller Tæter?", DA 123, 1980.

Haug, W. F.

"Die Bedeutung von Standpunkt und Sozialistischer Perspektive für die Kritik der politischen Ökonomie", DA 74, 1972.

X -"Vorlesungen zur Einführung ins "Kapital"", Pahl-Rugenstein 1974.

- "Für eine materialistisch-dialektische Begründung des dialektischen Materialismus", DA 108, 1978.

X -"Individets borgerlige privatform og samfundets omverdensform" i Dreier 1979.

- "Ideologische Werte und Warenästhetik am Beispiel der Jeanskultur", Seminar 1981

X -"Warenästhetik und kapitalistische Massenkultur (I)", Argument-Verlag 1980.

- "Hält das Ideologische Subjekt Einzug in die Kritische Psychologie", FKP 11, 1983.

Holzcamp, K.

X "Sinnliche Erkenntnis - Historischer Ursprung und gesellschaftliche Funktion der Wahrnehmung", Athenäum Verlag 1973a.

X -"Til indføring i A.N. Leontjews "Problemer i det psykiskes udvikling" i Leontjew 1977.

X -"Gesellschaftlichkeit des Individuums", Pahl-Rugenstein 1978.

X -"Das Marxsche "Kapital" als Grundlage der Verwissenschaftlichung psychologischer Forschung", 1978a i Holzcamp 1978.

X -"Zum kritisch-psychologischen Theorie der Subjektivität II", FKP 5, 1979.

Holzcamp, K. (fort.)

- X "Den kritiske psykologis overvindelse af psykologiske teoriens videnskabelige vilkårlighed", 1979a i Dreier 1979.
- X "-Einleitung", 1978b i Holzcamp 1978.
- X "-Kan der være en kritisk psykologi indenfor rammerne af den marxistiske teori?", 1979c i Dreier 1979.
- X "-Praxisportret (Reden/scheiben über Praxis)", 1983a (Stencil).
- X "-Hvad kan man lære om opdragelse hos Karl Marx", Udkast 2, 1983b.
- X "-We don't need no education", FKP 11, 1983c.
- X "-Grundlegung der Psychologie", Campus 1984a.

Holzcamp-Osterkamp, U.

- X "Grundlagen der psychologischen Motivationsforschung", I/1975 og II/1976 (Campus).
- X "-Erkendelse, emotionalitet, handleevne", 1979 i Dreier 1979.
- X "-Die Funktion der Psychologie für die Arbeiterbewegung", FKP 8, 1981a.
- X "-Faschistische Ideologie und Psychologie", FKP 9, 1981b.
- X "-Unterdrückung oder Selbstunterwerfung", DA 136, 1982.

Leontjew, A.N.

- X "-Ideologismus als Konsequens des Okonismus. Zur Kritik am Projekt Ideologietheorie (PIT)", FKP 11, 1983.
- X "-Problemer i det psykiske udvikling", Rhodos 1977.

LZ.

- X "Materialistische Psychologie, Therapieprobleme und die Arbeit des LZ. Colloquium", FKP 7, 1980.

Marx, K.

- X "-Reden/Scheiben über Praxis: Ein Briefwechsel", FKP 10, 1982.
- X "Den tyske ideologi", Rhodos, 1974a.
- X "-Tesar om Feuerbach" i Marx 1974a.

MEW, bind 1.

- X "Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie. Kritik des Hegelschen Staatsrechts" (K.Marx), Dietz Verlag 1978.

Nemitz, R.

- X "Antwort auf Osterkamps Kritik", FKP 9, 1982.

PAQ

AS 19, 43, 55, 67.

PIT

AS 40, 70.

Rang, B. m.fl.

- "Dumm und neidisch bis zur Revolution?", DA 136, 1982.

Kalle
jan 85

o Sève, L.

"Marxisme og personlighedsteori", Rhodos
1978.

"Udvikling gennem terapi?! - et temaput om
kritisk psykologisk teori & praksis af stu-
derende ved psyk.la. KUA"/ref. af 1.seminar
september 1984, Indput nr. 30, 1984.

x Zelený, J.

"Metod och teori i kapitalet", Kontrakurs
1976.

--- o ---

AS = Argument Sonderband; -DA = Das Argument; -FKP = Forum Kritische
Psychologie; -PAQ = Projekt Automation und Qualifikation; -PIT = Pro-
jekt Ideologie-Theorie; -LZ = Legasthenie-Zentrum.

5.20 - mahisgem sam

bever af samfundsmæssig
og individuel subjektivitet

~ ~~central~~ ~~prose~~

fundamental kategori
for sociologien